

GEHEIME STRIJD

LES MATERIALAAL

INTRODUCTIE

Het lesmateriaal van Geheime Strijd dient als hulpmiddel om het boek in de klas te bespreken. Dit klinkt schools, maar het is juist meer bedoeld als leesclub, oftewel: leerlingen lezen het boek voor zichzelf individueel, of in kleine groepjes afzonderlijk, en gaan vervolgens met elkaar in dialoog onder begeleiding van de leerkracht. De vragen en opdrachten zijn meer gericht op de mening van de lezers en de literaire aspecten van het verhaal, zoals: de omgeving, de personages, de verschillende motieven, de conflicten, specifieke scènes, de schrijfstijl, en dergelijke. Juist door na een hoofdstuk samen als groep stil te staan bij deze onderwerpen, vergroot je als leerkracht de leesbeleving van de leerlingen in de klas. Dit bevordert ook hun leesbegrip en leesplezier.

De vragen en opdrachten zijn gemaakt door Cliff de Rouw: schrijver van Geheime Strijd, en leerkracht op een basisschool. De meeste vragen en de manier van lesgeven zijn dan ook al uitgetest. Maar zie het lesmateriaal gerust als leidraad door sommige onderdelen te schrappen of juist een opdracht aan toe te voegen om zo optimaal mogelijk in jouw onderwijs in te passen. Om spoiler-alerts te voorkomen is het wel handig om pas na het lezen van een hoofdstuk de vragen te laten zien aan de leerlingen.

Hopelijk ervaren jullie in de klas een prettige leesclub!

VRAGEN VOORAFGAAND AAN HET LEZEN VAN GEHEIME STRIJD

Als je kijkt naar de titel en de kapt. Wat verwacht je dan van het boek?

Lees de achterflap. Lijkt het boek je leuk om te lezen? Waarom wel, of niet?

DEEL 1, DE TEST

HOOFDSTUK 1

In het eerste hoofdstuk leer je Toon, het hoofdpersonage, kennen. Kan je een aantal kenmerken opnoemen die bij hem passen. Wat vindt hij bijvoorbeeld leuk om te doen? En waar staat hij voor?

Denk je dat je Toon aardig zou vinden? Waarom wel of niet?

In wat voor omgeving speelt het verhaal zich af?

Lees pagina 10 vanaf *'Gek eigenlijk, hoe alles zo vredig lijkt ...'* t/m pagina 11: *'hoewel ik gewoon in mijn eigen omgeving loop.'* Het verhaal speelt zich natuurlijk af tijdens de oorlog. Kan je kort uitleggen in welke situatie Toon zit?

Pagina 10: *'Het is alsof ik verdwaald ben en ik elk moment een roedel wolven tegen kan komen die me wil verscheuren.'* De roedel wolven is hier een metafoor. De schrijver schetst een beeld aan de hand van een vergelijking. Wie zijn die roedel wolven eigenlijk?

Hoe denkt Toon over de oorlog?

Kan je twee kenmerken opnoemen die bij Karel passen?

Wat vindt Toon van Karel? En hoe kan je de relatie tussen Toon en Karel omschrijven?

Stel, Toon had het verzet niet in geweld. Zou hij het dan lastig hebben gevonden om 'nee' te zeggen tegen Karel? Waarom wel of niet?

Hoe reageert Toon zijn vader als Toon aangeeft dat hij een gat wil graven? En begrijp je zijn reactie?

Zou jij in die tijd het verzet in geweld hebben?

HOOFDSTUK 2

Lees de eerste alinea van het hoofdstuk. Toon twijfelt wat hij moet doen. Het verzet in of niet. Wat geeft uiteindelijk de doorslag?

Lees pagina 19 vanaf *'De boosheid in mij ...'* t/m blz 21 *'het teken dat ik bijna op school ben.'*

Wat gebeurt er met Toon zijn gevoelens tijdens het lopen? En zou hij het fijn vinden om te lopen?

Lees pagina 21. Uit welke zin kan je opmaken hoe Toon over school denkt?

Wat vind jij van meester Olieslagers? Vind je hem aardig, of juist niet?

Lees pagina 24 *'Sufferd je hebt jezelf verraden...'* t/m *'Vooruit! Aan de slag!'*

Karel is boos op Toon. Waarom? En vind jij dat terecht?

Aan het einde van hoofdstuk 2 krijgt Toon een laatste kans om zich te bewijzen. Had jij die kans ook graag gepakt? Waarom wel of niet?

HOOFDSTUK 3

Toon gaat dus toch een schuilbunker bouwen. Met welke truc misleidt hij zijn vader om een schep te stelen?

Lees pagina 28, vanaf: *'De lucht is donker, de wolken pakken zich samen.'* t/m *'... misschien houdt mijn moeder daadwerkelijk haar mond over dat ze mij vanmiddag gezien heeft.'*

In een boek past de omgeving vaak bij de sfeer van het verhaal. Hoe passen die hier bij elkaar? Tip: denk aan de weersomstandigheden en Toon zijn gevoel daar op dat moment.

Op pagina 29 staat: *'Zou Riek Joods zijn? Het lijkt me beter om het haar niet te vragen.'*

Waarom is het beter om niet te vragen of Riek joods is?

Lees pagina 32 vanaf: 'Toon!' *Een zware stem gonst over de vlakte.* 't/m pagina 33: '*... dan blijf je hier maar slapen, eigenwijs joch!*'

Wanneer Toon zijn vader 's avonds bij de dijk komt, is hij witheet. Kan jij uitleggen waarom? En wat vind je van de straf die Toon krijgt?

Aan het einde van hoofdstuk 3 wordt Toon gepakt door een duistere kerel. Heb jij enig idee waar hij vandaan komt?

Toon wordt hard aangepakt, maar hij zegt niks. Zeg eens eerlijk. Was jou dat ook gelukt denk je?

Karel neemt Toon onder zijn arm mee naar hij. Toon heeft zich bewezen. Denk je dat hij zin heeft om snel aan de slag te gaan met de verzetswerkzaamheden?

Kan je het laatste gedeelte van hoofdstuk 3 zo spannend mogelijk voorlezen?

DEEL 2, HET ECHE WERK HOOFDSTUK 4

Lees de opening van hoofdstuk 4 op pagina 39. Wat is er veranderd in Toon zijn leven?

Op pagina 41 staat: 'Het gekeuvel van de mensen klinkt hoger dan gisteren. Ze ogen ook gehaaster.' Waarom denkt Toon dit te horen en te zien?

Lees pagina 41, vanaf: *'Olieslagers begint de les.'* t/m pagina 41: *'met dat nare idee in mijn hoofd sleep ik mezelf de schooldag door.'*

Waarover maakt Olieslagers zich vooral zorgen?

Op pagina 42 staat: 'Buiten zijn de paardenbloemen felgeel, de bladeren aan de bomen groen, en de lucht lichtblauw met hier en daar een witte wolk.'

Soms past de omgeving juist totaal niet bij de sfeer van het verhaal, dan staat het zelfs in contrast met elkaar. In dit geval past de omgeving niet bij het gevoel van Toon. Kan jij uitleggen waarom niet?

Op pagina 43 staat: *'Bij de Grote Manege is beweging, ruiger dan normaal. Het brallen van mannenstemmen klinkt onheilspellend en opwindend tegelijk. Dorpelingen passeren de hal. De meesten haasten zich verder zonder op te kijken. Maar ik ga dichterbij.'*

Waarom weet je nu dat Toon een nieuwsgierig persoon is?

Lees pagina 43, vanaf: *'Jonge kerels halen ... t/m 'Hij heeft het tegen mij.'* Wat is jouw indruk hier van de Duitse soldaten?

Toon heeft een hekel aan de Duitsers, maar wanneer Fritz op hem afkomt is hij aardig, en hij gaat zelfs met hem mee naar het meer. Waarom doet hij dat, denk je?

Lees pagina 45, vanaf: *'Ik moet de wagen uit. Wat kan ik anders? t/m pagina 46: '... zonder hun blikken voel ik me al een verrader.'*

Wanneer Toon met de Duitsers bij het meer is, voelt hij zich kotsmisselijk. Waarom?

Aan het einde van de middag gaat Toon naar Karel en Rosa. (pagina 46 t/m 48). Rosa maakt zich zorgen? Kan jij uitleggen wat haar dwarszit?

Uiteindelijk vertelt Toon aan Karel wat er gebeurd is. Waarom is Karel zo boos? En op wie is Karel vooral boos?

Toon wordt gevraagd om mee te spelen met de Duitsers. Vind je dat slim? En had jij dat gedurfd, denk je?

Wat verwacht je dat er in het volgende hoofdstuk gaat gebeuren?

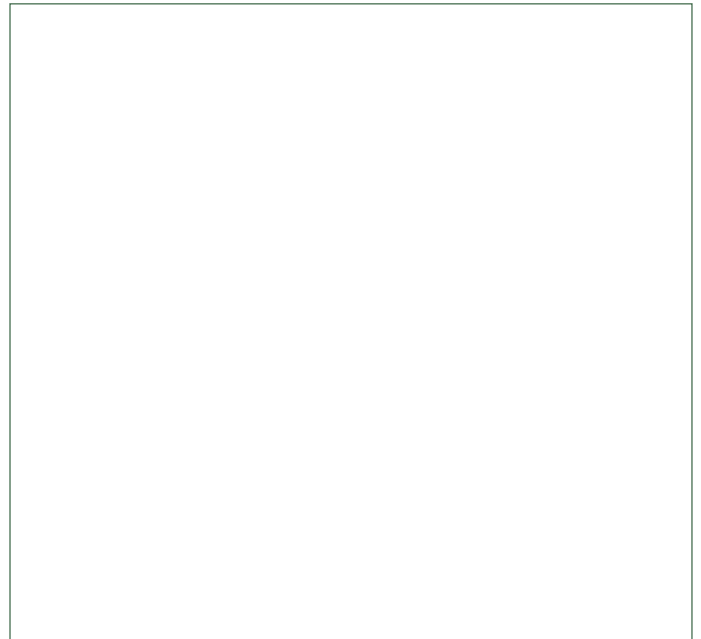
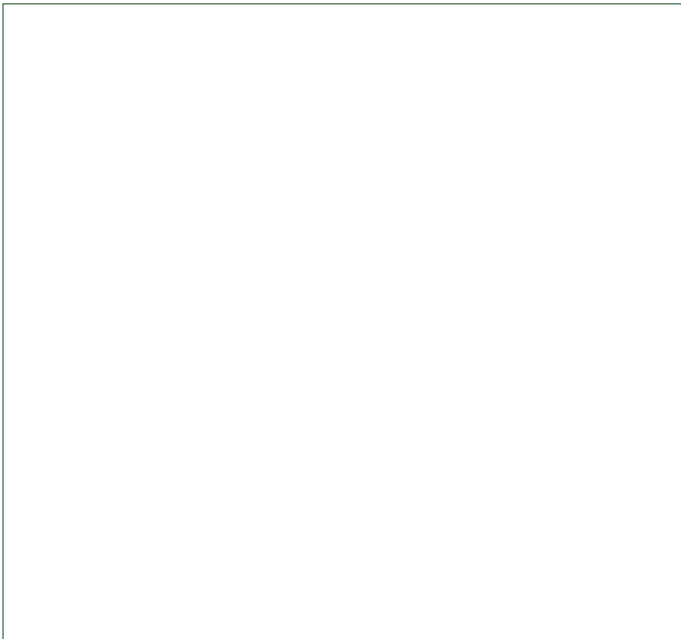
HOOFDSTUK 5.

Aan het begin van het hoofdstuk staat: 'We lopen naar school en praten over koetjes en kalfjes.'

Er is iets veranderd in de vriendschap tussen Toon en Henri. Zeker als je terugdenkt aan hoofdstuk 1. Kan jij benoemen wat er is veranderd tussen hen?

Onderaan pagina 49 staat: 'De stal van Jakobs is in zicht. Op zijn erf staan verschillende gestalten. De meesten staan op twee poten, rechtop, als raven in een korenveld, en op de oprijlaan staat een vrachtwagen met de laadbak open.'

De raven in een korenveld zijn een metafoor voor soldaten. Teken in het linkervak raven die rechtop staan op twee poten, en in het rechtervak een groep soldaten gezien vanuit de verte. Als je de tekeningen met elkaar vergelijkt, vind je de metafoor dan kloppen?

Lees, vanaf pagina 50: *'De raven zijn jongemannen in groengrijze uniformen, behalve de man vooraan.'* t/m pagina 51: *'Met Fritz voorop marcheren de andere moffen achter de vrachtwagen aan.'* Op welke manier lijken de soldaten veranderd ten opzichte van het vorige hoofdstuk?

Op pagina 51 staat: *'Jakobs staart hen na. Zijn voortanden staan nog altijd op zijn onderlip en hij kijkt glazig uit zijn ogen, alsof hij al zijn bezittingen verloren heeft.'*

In dit stuk wordt niet direct verteld hoe Jakobs zich voelt, toch kan je dit wel gemakkelijk uit de tekst afleiden. Kan jij met een woord vertellen hoe Jakobs zich voelt?

Op pagina 52 doorzoekt Toon de schuilbunker van Karel, en hij vindt onder andere een pistool.

Uit welke zin kan je opmaken dat Toon niet meer zo zeker is van zijn zaak om de Duitsers dwars te zitten?

Op pagina 53 (en 54) bespreken Karel en Toon hun plan om voedsel achter te houden voor de Duitsers. Kan jij dat plan hieronder samenvatten?

Vind je het een slim plan?

Lees pagina 54, vanaf: *'Toon, komm,'* t/m pagina 55: *'Niet alles wat de moffen doen is blijkbaar waterdicht.'* Fritz houdt Toon aan, en hij laat hem de wapens van de Duitsers poetsen. In het vorige hoofdstuk was Fritz nog aardig tegen Toon. Waarom doet hij nu zo gemeen, denk je?

Je weet dat Toon zijn emoties uit door te zingen. Op pagina 57 zingt Toon een liedje van zijn oma. Waarom brengt juist dat liedje Toon op dat moment tot rust?

In verhalen worstelen personages met een conflict. Karel worstelt overduidelijk met iets. Kan jij dat conflict benoemen?

Personages zijn nooit helemaal goed of helemaal slecht. In hoofdstuk 1 leek Karel nog de ideale verzetsman.

Kan jij inmiddels twee slechte eigenschappen van Karel opnoemen, die hem in de weg zitten om zijn verzetswerk te doen?

Het voedselverstoppen lukt Toon en Karel uiteindelijk wel. Maar Toon is er niet gerust op.

Kan je met een zin aangeven waaruit blijkt dat Toon zich nog flink zorgen maakt?

HOOFDSTUK 6

Aan het begin van hoofdstuk 6 staat: *Wees voorzichtig, Toon,' zegt mijn vader. 'Ik weet wat je voor ons dorp doet, daarom heb ik je de afgelopen tijd je gang laten gaan, maar de moffen zijn het zat. Ze weten dat we voedsel achterhouden.'*

Zijn bezorgdheid doet me goed?

Waarom doet het Toon goed dat zijn vader bezorgt om hem is?

Lees de opening van het hoofdstuk t/m pagina 61: *'Ik ga braaf naar school.'*

Kan je drie belangrijke veranderingen opnoemen die staan beschreven?

Op pagina 62 zegt Olieslagers tegen Toon dat het verstandig is als hij langs de Grote Manege loopt. Waarom moet hij daarlangs?

Lees pagina 63 *'Pas na het eten durf ik naar Karel te gaan.'* t/m pagina 61: *'Ik ga er alles aan doen om hem te beschermen.'*

Waarom is Karel zo woest?

Lees pagina 64 *'In de keuken tref ik vader.'* t/m pagina 61: *'Mijn huid tintelt van de warmte en het stille water brengt me tot rust.'*

Heb je inmiddels een ander beeld gekregen van Toon zijn vader? Zo ja, wat is er veranderd aan hem? En wat vind je nu van hem?

Op pagina 66 staat: *'De laatste bel maakt met haar schelle gil de zenuwen in me los. Het is tijd voor de ontmoeting met Fritz. Mijn voeten kloppen rusteloos over het pad. Inmiddels heb ik het gesprek honderden keren in mijn hoofd gevoerd, en telkens verloopt het anders.'*

Kan je het gevoel dat hier beschreven wordt met een woord samenvatten?

Lees pagina 66 *'Buiten staat de zon hoog aan de hemel.'* t/m pagina 68: *'... hol door de bossen naar Karel.'*

Toon en Fritz spelen hier allebei een soort psychologisch spel. Wat probeert Toon vooral te doen?

En wat doet Fritz?

Wie vind jij dat het psychologische spel beter speelt? En waarom?

Lees pagina 68, vanaf: *'Compleet buiten adem kom ik aan bij Karel, die ...'* t/m pagina 69: *'maar het gaat gevaarlijk worden. Levensgevaarlijk.'*

Toon voelt zich in het nauw gedreven. Welke zin geeft dit het duidelijkst aan?

Een bekend spreekwoord is: *'een kat in het nauw, maakt rare sprongen.'*

Als je daaraan denkt, wat verwacht je dan dat er in het volgende hoofdstuk gaat gebeuren?

Krijg je bij de gedachte aan het volgende hoofdstuk zin om door te lezen? Waarom wel/niet?

HOOFDSTUK 7

De lengte van de zinnen zorgen voor het ritme in de tekst. Het ritme zorgt weer voor spanning of rust. Op pagina 70 val je direct midden in het plan van Toon en Karel. Hoe zijn de zinnen daar (qua lengte) geschreven, en wat doet dat met de tekst?

Lees pagina 70, vanaf: *'Op handen en voeten kom ik dichterbij.'* t/m pagina 71: *'Niet aan denken!'*

Toon gaat in het donker actie ondernemen. Hierbij moet hij al zijn zintuigen gebruiken. Welke twee zintuigen, naast zijn zicht, gebruikt Toon in dit stuk?

Lees pagina 72 nog eens. Denk je dat de Duitsers wisten dat Karel en Toon zouden komen?

Of hoeft dat niet per se?

Op pagina 73 staat: *'Ik sla op de vlucht.'* Was jij hier ook op de vlucht geslagen? Waarom wel, of waarom niet?

Op pagina 73 zegt de vader van Toon: *'Als de Duitsers komen, moeten we ervoor zorgen dat jij schoon op bed ligt.'* Waarom moest dat denk je?

Details in kleding maken soms duidelijk hoe een personage is. Op pagina 74 staan de Duitsers 's ochtends voor de deur.

Wat is er zo bijzonder aan de kleding van de commandant? En wat zeggen die details over hem?

Lees pagina 74, vanaf: *'Bonzen. Op de deur. Luid.'* t/m pagina 75: *'galmt het door mijn kop.'*

Toon zit hier met een dilemma. Waar zit Toon mee?

Op pagina 76 komt Karel het plein op: *'Iedereen tuurt gespannen naar het zwarte gat van de deur. Karel verschijnt hinkend op een been. Zijn gezicht is blauw, zijn neus opgezwollen en zijn linkeroog zit dicht.'*

Wat zouden de Duitsers met hem gedaan hebben? En waarom?

Op pagina 77, zien we de gebeurtenis door de ogen van Toon. Personages vullen met hun gedachten soms zelf ook bepaalde dingen in voor ons.

Wanneer Karel Toon blijft aanstaren, denkt Toon dat Karel hem smeekt om voor zijn vrouw en kind te zorgen.

Zou Karel hem daar echt smeken, of is dat de interpretatie van Toon?

Het hoofdstuk eindigt met de zin: *'Het is allemaal mijn schuld.'* Vind je het terecht dat Toon zich schuldig voelt?

Wat vind je van hoofdstuk 7?

Had je verwacht dat dit met Karel zou gebeuren? Waarom wel, of waarom niet?

Tot slot: oefen de scène van Karel op het plein en lees het zo spannend mogelijk aan elkaar voor.

DEEL 3, OP ZOEK NAAR HOOP

Waarom zou dit deel zo heten?

HOOFDSTUK 8

Lees pagina 81, vanaf: *'Ik staar naar het donkere plafond.'* t/m *'... de oorlog zouden allemaal in een klap verdwenen zijn.'*

Kan je met een woord omschrijven hoe Toon zich voelt? En waarom kies je voor dit woord?

Lees pagina 82, vanaf: *'Ik loop naar buiten.'* t/m: *'Doorstappen met mijn kop omlaag past me sowieso beter.'*

De omgeving pas hier bij Toon zijn gemoedstoestand. Waarom?

Op pagina 84 staat: *'Rosa geeft mij de schuld van Karels dood, en ze heeft gelijk.'*

Vind jij het terecht dat Rosa Toon de schuld geeft van wat er met Karel gebeurd is?

Lees pagina 85, vanaf: *'Na een poos dwalen door de bossen voel ik de kou tot in mijn tenen.'* t/m: *'dan pas lukt het me overeind te komen en verder te slenteren.'*

Dit stuk gebeurt bij Toon in zijn hoofd. Het is een waanbeeld. Kan je twee redenen noemen waarom dit Toon overkomt?

Op pagina 86 en 87 besluiten Toon en zijn familie om in de schuilbunker te gaan slapen. Vind jij dit een goed plan? Waarom wel of waarom niet?

Lees pagina 88, vanaf: *'De matrassen passen gemakkelijk.'* t/m: *'... sinds tijden dat ik me fijn voel.'*

Hier lijkt Toon weer een beetje hoop te hebben, terwijl er nauwelijks iets in zijn leven verbeterd is. Waarom denk je dat Toon die hoop toch voelt?

HOOFDSTUK 9

Op pagina 89 en 90 beleeft Toon een intense nachtmerrie. Waaruit blijkt dat dit stuk een nare droom is en niet echt?

Op pagina 91 staat: *'Genau dort will ich ihn haben,'* zei die gluiperd. Volgens mij betekent dat: *'Precies waar ik hem hebben wil.'*

Hoe weet Toon inmiddels wat die Duitse zin betekent?

Even later (op pagina 92) komt Toon bij Rosa. Uit welke zin blijkt duidelijk dat Rosa het ontzettend moeilijk heeft?

Wanneer Toon bij Rosa weggaat zingt hij het liedje: *'Morgen gaat 't beter, beter, beter. Morgen kijk je iedereen weer vrolijk lachend aan.'*

Vind je het passen dat Toon dat liedje zingt? Waarom wel, of waarom niet?

Het mooie van boeken is dat je soms kan opgaan in de diepe gedachten van de hoofdpersoon. Op pagina 93 staan Toon zijn gedachten over vuur: *'Misschien is het vuur precies zoals het leven. Uit het niets kan iets moois ontstaan, en wanneer de vlam hoog is, kan die zo weer doven. Niks is voorspelbaar, alles is onverwacht. Dat is het enige wat ik weet over deze wereld.'*

Met welke gebeurtenis in zijn leven zou Toon het ongrijpbare van vuur kunnen vergelijken?

Als Toon Henri toch gaat ophalen, vertelt Henri dat hij niet meer met Toon mag omgaan (pagina 95).

Waarom zouden Henri zijn ouders hem dat verboden hebben?

Lees pagina 96, vanaf: *'Daar staat een Duitser.'* t/m pagina 97: *'... net zo'n slinkse moordenaar als Fritz!'*

Waarom zou Toon daar even twifelen aan zijn eigen vooroordelen over de Duitsers?

Lees pagina 97, vanaf: *'Dit keer doet Rosa gewoon open.'* t/m pagina 99: *'... Dat beloof ik.'*

Vind jij het terecht dat Rosa Toon eindelijk vergeeft? Waarom wel, of niet?

Aan het einde van het hoofdstuk vraagt Rosa aan Toon om opnieuw voedselvoorraden te gaan verdelen.

Vind jij dat Toon dat moet doen? En waarom wel, of niet?

HOOFDSTUK 10

Aan het begin van het hoofdstuk staat opeens het gezin van Bert voor de deur. Uit welke zin blijkt dat Toon de dochter van Bert, Marie, meteen leuk vindt?

Op pagina 101 vraagt Bert of hij met zijn gezin een tijdje mag blijven bij het gezin van Toon, dat doet hij namelijk zo: *'Jan, in de stad is geen werk meer. Het is enkel armoede, honger en ellende. De moffen zijn ook strenger geworden, dus er valt minder te ronselen. Nu heeft de huurbaas ons het huis uitgezet, omdat ik het niet meer kan betalen. Ik weet zeker dat die rotzak werkt voor de Duitsers! Ik bedoel, een goede Nederlander zet zijn landgenoot toch niet op straat?'*

Bert is er ook zeker van dat zijn huurbaas voor de Duitsers werkt. Denk je dat hij gelijk heeft? Waarom wel, of niet?

Uiteindelijk is het Toon die zijn familie overtuigt om Bert in zijn gezin in huis te nemen.

Kan jij uitleggen waarom Toon dit doet? En had je dit zelf ook gedaan in deze situatie?

Op pagina 104 staat: *'De woorden van Olieslagers bezorgen me kippenvel.'*

Waarom zou Toon opeens kippenvel krijgen? En is die kippenvel dan goed of slecht?

Op pagina 104 staat ook: *'Verraders? Daar heb ik nog helemaal niet aan gedacht. Zouden de moffen hebben geweten dat wij die avond kwamen? Hun val lag wel precies op de juiste plek. Zou iemand uit het dorp ons verlinkt hebben?'*

Denk jij dat Toon en Karel verlinkt zijn?

Aan het einde van pagina 105 treft Toon Marie nog even. Hoe zou je dit moment met één woord kunnen omschrijven?

Lees pagina 106, vanaf: *'De open plek en het huisje liggen voor me.'* t/m pagina 108: *Opnieuw pak ik het mannetje op om hem in slaap te sussen.'*

Rosa is opnieuw witheet. Ze lijkt zelfs onbesuisd te worden in haar handelen. Waarom reageert zij daar zo?

Het lukt Rosa om eten te regelen. Ze heeft de boeren weten te overtuigen door zichzelf te laten zien als een zielige weduwe.

Vind jij het kunnen wat zij doet?

Op pagina 110 zegt Rosa het volgende over liefde: *'Het gaat niet om de woorden die je spreekt. Het gaat erom dat wat je voor haar doet met de beste bedoelingen is. Een vrouw voelt dat.'*

Vind jij dat Rosa hier gelijk heeft?

HOOFDSTUK 11

Aan het begin van het hoofdstuk snauwt Janna weer eens naar Toon.

Wat vind jij tot nu toe van haar?

En kan je haar starre houding om te helpen enigszins begrijpen, of juist niet?

Op pagina 113 speelt Toon met de gedachte dat Jakobs de verrader zou kunnen zijn.

Denk jij dat Jakobs een verrader is? Zo ja, heeft hij een reden om met de Duitsers samen te werken?

Lees pagina 113, vanaf: *'Hallo.'* t/m pagina 115: *'Ik veeg de druppels van mijn voorhoofd en haast me naar huis.'*

Toon raakt hier totaal in paniek. Begrijp jij waarom, of vind je het overdreven?

Op pagina 117 zegt Rosa: *'Je moet met de Duitsers meespelen, dat maakt je minder verdacht.'* Vind jij dat ze daar gelijk heeft?

Rosa maakt op pagina 117 ook een vergelijking, ze zegt: *'Liefde is zo hard als teer is.'*

Wat bedoelt ze daarmee?

Lees pagina 118, vanaf: *'Met de bal onder mijn arm wandel ik naar Henri.'* t/m pagina 119: *'Het spijt me dat ik zo hard moet zijn, vriend. Het kan echt niet anders.'*

Henri wil absoluut niet mee gaan voetballen. Begrijp jij hem? Waarom wel, of niet?

Hoe lost Henri het uiteindelijk op?

Wat vind je van Henri als vriend van Toon?

Op pagina 123 staat: *'Praat met haar,' fluistert Ida me in mijn oor. Haar woorden overdonderen me. Hoe kan zij nou weten dat...?'*

Hoe zou Ida kunnen weten dat Toon een oogje op Marie heeft?

Op pagina 123 staat ook: *'Het vuur in mij stijgt op en het is alsof de wereld oranjeroze kleurt.'* Waarmee vergelijkt Toon het vuur?

Aan het einde van hoofdstuk 11 lopen Toon en Marie samen naar de schuilbunker. Kan jij hun eerste moment met elkaar samen in een woord omschrijven?

DEEL 4, LIEFDE IN DE OORLOG HOOFDSTUK 12

Dit hoofdstuk begint in de kille ochtenddauw, wanneer Marie vanuit de bunker naar het huis strompelt. Toon haalt haar in.

Hoe versterkt de omgeving het gevoel van Toon hier?

Marie vindt van zichzelf dat ze niet mag klagen. Vind jij dat Marie mag klagen?

Op pagina 124 staat: *'Zowel haar ouders als die van mij hoeven voorlopig niks van mijn gevoelens voor haar te weten.'*

Waarom wil Toon niet dat zijn ouders en Marie haar ouders niets van zijn gevoelens voor Marie afweten?

Op pagina 125 staat ook: *'De volgende morgen staat een soldaat voor de Grote Manege met kromme rug en hangende schouders op zijn geweer te leunen.'*

Dit stuk gaat over Hans. Hoe zou hij zich voelen? En heb je medelijden met hem?

(Zie vorige vraag) Denk je dat Toon ergens medelijden met Hans heeft? Waarom wel of niet?

Op pagina 130 geeft Hans een appel aan Toon. Waarom doet hij dat?

Had jij de appel van Hans aangenomen? Waarom wel, waarom niet?

Riek heeft het voor elkaar dat ze thuis de Engelse radio kan ontvangen. Vind jij dat slim van haar? Waarom wel, of niet?

Op pagina 131 en 132 staat: *'Dit vreugdegevoel is vast wat Marie nodig heeft om te stralen.'* Waarom zou Toon dit kunnen denken?

Op pagina 132 gaat Toon naar Marie bij de dijk.

Kan je drie omgevingsfactoren opnoemen die hen helpen om daar op dat moment samen over een vrij leven na te denken?

Kan je de scène van Toon en Marie samen bij de dijk met één woord omschrijven?

HOOFDSTUK 13

Lees de opening van hoofdstuk 13 nog eens t/m de zin: *'Ik wenk naar Ida, zodat ze even naar buiten komt.'*

In deze opening voel je een bepaalde sfeer. Kan je deze sfeer kort omschrijven?

Lees pagina 136, vanaf: *'Wat ben jij van plan?'* vraagt Marie.' t/m: *'maar daar trap ik niet in.'* Toon en Marie voelen zich allebei heel anders. Ze hebben zelfs een conflict.

Wat is hun conflict?

Hoe lossen ze hun conflict op?

Toon en Marie zingen uiteindelijk samen het liedje: *'Hé kleine vogel, wat zing jij vrolijk.'* Vind jij dat liedje daar passen? Waarom wel, of niet?

Als je het liedje *'Hé kleine vogel, wat zing jij vrolijk'* nog eens leest. Kan je het dan op een melodie horen, alsof je het zingt in je hoofd?

Op pagina 138 staat: *'het lichte gevoel blijft de rest van de dag in mij hangen.'* Wat houdt dit lichte gevoel in, denk je?

(Zie vorige vraag) Denk je dat Marie zich hetzelfde voelt?

Op pagina 139 staat: *'Plotseling sta ik weer helemaal met beide benen op de grond. Een verontrustend gevoel bekruipt me.'*

Waarom maakt Toon zich opeens ontzettend zorgen?

Op de markt staan Toon zijn zussen doodleuk met de Duitsers (pagina 140). Waarom doen zij dat, denk je?

(Zie vorige vraag) Wat vind je van Toon zijn reactie, wanneer hij zijn zussen met Duitse soldaten op de markt aantreft?

Op pagina 140 staat: *'Ik weet als geen ander hoe gevaarlijk het is als de Duitsers te dichtbij komen, en ik wil natuurlijk niet dat mijn zussen iets overkomt.'* Hoe is het als de Duitsers te dichtbij komen? Kan je kort uitleggen waarom Toon zo ongerust is?

Rosa wil dat Toon zijn zussen met de Duitse soldaten blijven meespelen. Toon wil dat niet. Waar is hij bang voor? En is dat terecht volgens jou?

(Zie vorige vraag.) Vind jij het kunnen dat Rosa ook oppert dat Marie eventueel met de Duitsers mee moet spelen? Waarom wel, waarom niet?

Bijna aan het einde van hoofdstuk 13 staat: *'Boos op de wereld stampvoet ik vooruit.'* Waarom is Toon hier zo boos?

Wat gaat er in het volgende hoofdstuk gebeuren denk je?

HOOFDSTUK 14

Aan het begin van Hoofdstuk 14 probeert Toon de kleine Pieter bang te maken. Hoe reageert Marie daarop?

(Zie vorige vraag) Denk je dat Marie door Toon zijn gedrag juist gaat meehelpen met Rosa en Toon zijn zussen om de Duitse soldaten af te leiden, of niet per se? Waarom wel, of niet?

Op pagina 146 staat: *'Ondanks dat ik zeker weet dat Pieter en Hans zich vandaag rustig zullen houden, maak ik me in de klas druk over Marie.'*

Waarom denkt Toon dat Pieter en Hans zich wel rustig zullen houden?

Lees pagina 148, vanaf: *'Op vrijdagochtend loop ik ...'* t/m *'voordat ik mezelf verdacht maak.'*

De omgeving heeft in dit stuk weer een belangrijke rol. Versterkt de omgeving hier het gevoel van Toon, of juist niet? En hoe dan?

Op pagina 149 raakt Toon in paniek als hij Hans met Marie en Pieter op de dijk ziet staan:

'Een doodenge gedachte schiet me te binnen. Speelt Marie wel met hem mee? Hans is geen lelijke kerel en mij ziet ze niet meer staan. Wat als ze straks verliefd op hem wordt?'

Wat vind je van deze gedachte van Toon? Is deze begrijpelijk?

Marie vindt Toon zijn lied aan de ene kant wanhopig, en aan de andere kant ontzettend lief. Waarom zou ze zo'n dubbel gevoel hebben?

Lees pagina 152, vanaf: *'Na een dag zwoegen met voedselvoorraden,'* t/m pagina 153: *'maar ik kan niets zeggen.'*

Wat vind je van Toon zijn reactie?

(Zie vorige vraag.) Vind jij dat Toon Marie moet geloven in dat ze de kus van Hans wel moest toelaten? Waarom wel, of niet?

Op pagina 154 staat: *'Wij zijn de enigen die elkaar kunnen troosten.'* Waarom zijn Toon en Marie de enigen die elkaar kunnen troosten?

Uiteindelijk wordt Toon uit zijn eigen bunker gestuurd. Wat vind jij van die straf?

Als je het einde van dit hoofdstuk nog eens leest. Wat denk je dan dat er gaat gebeuren?

HOOFDSTUK 15

Dit hoofdstuk begint met een nare droom van Toon. Hoe kan het dat hij weer last van nachtmerries heeft?

Op pagina 156 staat: *'Woest maakt het me hoe ze mij behandelen als een misdadiger.'*

Bert en Annie behandelen Toon slecht. Vind jij dat terecht? Waarom wel, of niet?

Op pagina 156 staat ook: *'Hans is er ook bij. Hij maakt duidelijk dat Jakobs zijn paard zelf de laadbak in moet brengen. Aan zijn rechte rug te zien, blaakt de jongeman van het zelfvertrouwen.'*

Waarom zou Hans op dit moment blaken van het zelfvertrouwen?

Toon vraagt Marie om een gunst, vervolgens staat er: *'Ik kijk haar diep in de ogen en smeeik dat er nog iets is tussen ons waardoor ze me wil helpen.'*

Denk jij dat er daar op dat moment nog iets is tussen hen? Waarom wel, of niet?

Lees pagina 159, vanaf: *'De nacht is donker ...'* t/m *'De soldaat loopt naar buiten en sluit de stal af.'*

Deze scène speelt zich af in het donker. Kan je twee zintuigen noemen, naast zicht, die Toon helpen om zich te oriënteren.

Lees pagina 160, vanaf: *'Bam! Ik beuk de staldeur open.'* t/m *'... ongeluk de moffen voorlopig bezig.'*

Wat merk je hier aan de schrijfstijl. Waardoor wordt het verhaal daar extra spannend?

Aan het einde van hoofdstuk 15 is Marie heel verdrietig.

Als Marie geweten had wat er allemaal zou gebeuren, denk je dan dat ze nog steeds de Duitse soldaten af had willen leiden?

Op pagina 161 loopt Toon samen met Brutus over de spoorrails. Hoe zullen hij en het paard zich daar voelen?

Snap jij dat Toon zo ver is gegaan voor het paard? Waarom wel, of niet?

Op pagina 162 staat: *'Op een verdekte plek knoop ik Brutus aan een boom en ik sluij de bosjes uit.'* Toon laat het paard even achter.

Wat denk jij dat hij straks met het paard moet doen?

Wanneer Toon met zijn eigen familie, en met Bert en zijn gezin naar huis loopt om hun spullen te pakken, lijkt het Marie weinig te kunnen schelen dat ze moeten vertrekken.

Begrijp jij waarom zij zo gelaten reageert?

(Zie vorige vraag.) Kan het Marie ook echt niks schelen dat ze weggaat?

Op het moment dat Bert met zijn gezin vertrekt is de hemel zacht oranje-roze gekleurd.

Versterkt deze hemel juist de sfeer daar in het verhaal, of juist niet? En kan je uitleggen waarom?

Als je terugdenkt aan de laatste vraag bij het vorige hoofdstuk. Komt jouw antwoord daar dan overeen met wat er gebeurd is? En wat dan wel of niet?

DEEL 5, NIKS TE VERLIEZEN.

Waarom zou dit deel zo heten?

HOOFDSTUK 16

Lees de opening van het hoofdstuk. *'De tijd heeft nog nooit zo zwaar gevoeld.'* Hoe kan de tijd zwaar aanvoelen?

Op pagina 168 twijfelt Toon of hij naar Marie op zoek moet gaan, wanneer de oorlog voorbij is. Vind jij dat hij haar moet opzoeken? Waarom wel, of niet?

Op pagina 168 staat ook: *'De volgende morgen hangen diepgrijze wolken boven me als adelaars die op jacht zijn. Overal murmelt de regen onrustig. Ik laat me opslokken door de bossen en waan me een vluchtende veldmuis door het hoge gras.'*

In dit stuk loopt Toon rond, alleen het staat zo geschreven dat de hele omgeving een bepaalde invloed op hem lijkt te hebben.

Welk gevoel heeft Toon hier, denk je?

Lees vanaf: *'Ik ram op de deur.'* t/m *'Ik moet iets doen om dit te stoppen.'*

Hier is gebeurd waar Karel bang voor was. Wat precies?

Op pagina 171 lees je hoe Fritz er na de gevechten aan het front uitziet. Kan je hem hieronder schetsen?

Fritz pakt Toon niet op, terwijl hij weet wat Toon gedaan heeft.

Dat doet hij vanwege Rosa, maar waarom zou Fritz nog meer kunnen doen alsof hij de paardendief niet gevonden heeft?

Lees pagina 172, vanaf: *'Meneer, bent u daar? Ik ben het, Toon!'* t/m pagina 173: *'Ik wil Fritz, en jij gaat hem voor mij regelen.'*

De Duitsers hebben Riek opgepakt. Vind jij het terecht dat Toon daarvan de schuld krijgt?

Op pagina 172, staat: *'De hal lijkt gigantisch met Olieslagers op de vloer.'*

Welk gevoel roept het bij jou op als je denkt aan iemand die in een gigantische hal ligt?

'Ik wil de man die me dit geflikt heeft. Ik wil Fritz, en jij gaat hem voor mij regelen.' Dit zegt Olieslagers aan het einde van het hoofdstuk.

Hoe zou je hem in zijn staat nu met één woord omschrijven?

HOOFDSTUK 17

Op pagina 174 zegt de vader van Toon: *'Och, Toon. Ik heb jou veel te veel laten doen.'*

Vind jij ook dat Toon veel te veel mocht van zijn vader?

Lees pagina 175, vanaf: *'Pas als ik zeker weet dat mijn familie' t/m '... dat we samen hebben gelachen.'*

Toon zit vaak op de dijk. Dan staart hij over het water naar de weilanden aan de andere kant, en droomt hij weg. Marie deed dat ook. Kan jij het uitzicht vanaf de dijk hieronder schetsen?

Kan jij je voorstellen dat de plek bij de dijk een mooie plek is om weg te dromen?

Lees pagina 176, vanaf: *'Tussen de wolken door sluimert de maan.'* t/m pagina 177: *Zou hij erin trappen?'*

Hoe beïnvloedt de omgeving hier de sfeer van het verhaal?

Op pagina 176 staat: *'Bij iedere stap knijpen de spieren in mijn onderrug zich harder samen, alsof er een oorverdovende knal klinkt en een kogel zich in mijn lichaam boort.'*

Waar is Toon zo bang voor?

Lees pagina 177, vanaf: *'Even later zit ik thuis in de woonkamer te wachten.'* t/m pagina 178: *... omdat alles verloren is?'*

Uit welke twee zinnen kan je opmaken dat Toon het moeilijk vindt om te schieten?

In het volgende stuk, op pagina 178, blijft Olieslagers alleen achter.

Waarom weet Toon zeker dat Olieslagers hem nooit voor de dood van Fritz had willen laten opdraaien?

Lees pagina 180, vanaf: *'In de polder achter de velden weerkaatst...'* t/m pagina 181: *... En zullen ze doorgaan met zoeken?'*

Op welke manier lukt het Toon om de Duitsers af te schudden?

Aan het einde van het hoofdstuk nemen twee mannen Toon mee naar binnen. Denk jij dat het Duitsers of verzetsstrijders zijn? En waarom?

DEEL 6, IN DE STRIJD HOOFDSTUK 18

In dit hoofdstuk komen drie nieuwe personages het verhaal in. Kan je deze personages in een paar woorden omschrijven:

Van der Krommebrugge:

.....

Kees

.....

John

.....

Op pagina 185, 186 en 187 lees je dat Toon het zwaar heeft bij de verzetsstrijders. Waarmee heeft hij het waarschijnlijk het zwaarst denk je?

.....

.....

.....

.....

Op pagina 187 staat: *'Ik zou ook graag mee willen helpen in het verzet. Dat heb ik weleens tegen Van der Krommebrugge gezegd, maar dan grinnikt hij alsof ik geen idee heb van wat ik zeg. Wie weet hebben ze me ooit echt nodig. Wie weet.'*

Waarom zou Van der Krommebrugge grinniken alsof Toon geen idee heeft van wat hij zegt?

.....

.....

.....

.....

Denk je dat Toon mee gaat helpen met de verzetsstrijders in het verzet?

.....

.....

.....

.....

Op pagina 187 t/m 190 vindt Toon een manier om van waarde te zijn voor de verzetsstrijders. Wat is die manier? En waarom is die waardevol?

Lees de tekst van het lied: *Morgen gaat 't beter*. Wat is de strekking van deze tekst denk je?

Waarom denk je dat John zijn leven op het spel zet om Toon zijn familie te zoeken?

Op pagina 192 staat: *'De polder is weer gewoon polder, hoewel ik die nacht met Brutus nooit zal vergeten.'* Waarom zal Toon die nacht nooit vergeten?

Op pagina 192 staat ook: *'Ik val stil van schrik, want ik zie wat hij ziet.'*

Wat ziet Toon? En waarom is dit schrikbarend?

Denk jij dat Toon zijn familie nog leeft?

Uiteindelijk durft Toon niet naar de schuilbunker of het huis van Rosa. Waarom wil hij dat niet, denk je?

HOOFDSTUK 19

Als je de opening van het hoofdstuk leest, wat voel je dan meteen?

Op pagina 194 staat: *'De leider denkt na, terwijl ik bid dat hij me hier laat.'* Oftewel, Toon bidt dat hij niet mee hoeft naar boven, terwijl hij eerder wel aangaf mee te willen vechten?

Waarom zou hij van gedachten veranderd zijn?

Wat had jij gewild? In de kelder blijven of meevechten?

Op pagina 195 moet Toon helpen om John zo recht de trap af te dragen. Tijdens deze belangrijke taak verliest Toon zijn focus even. Hoe zou dat komen?

'We doen dit om hem te helpen, we doen dit om hem te helpen.' Deze woorden herhaalt Toon hardop tegen zichzelf, terwijl hij het hete mes tegen het been van aandrukt.

Waarom doet Toon dat, denk je?

Op pagina 196 staat onderaan: *"Geen vragen, Toon." Kees neemt een flinke teug whiskey.*

Waarom zou Kees hier een teug van zijn whiskey nemen?

Lees pagina 197, vanaf: *'Opeens schiet ik wakker.'* t/m pagina 198: *... Hij sluit zijn ogen en dommelt weer in.'* Toon staat hier voor een dilemma: moet hij John vertellen dat hij zijn been kwijt is, of niet?

Wat had jij gedaan in deze situatie?

De volgende dag (pagina 198) komen er drie nieuwe gewonden binnen. Wat zijn hun verwondingen?

Gelukkig biedt een van de vrouwen in de kelder haar hulp aan. Op pagina 199 staat dan ook: *'Kees knikt gretig. Hij is waarschijnlijk even blij met de hulp als ik.'*

Waarom zouden Toon en Kees blij zijn met de hulp?

Op pagina 200 zegt Van der Krommebrugge het volgende tegen Toon: *'Nee jongen, daar komt niks van in. Jij blijft hier. Als de moffen jou pakken, dan weten ze ook gelijk waar wij verstoppt zitten.'*

Denk aan de eerste ontmoeting tussen Toon en de verzetsstrijders.

Waarom zou Van der Krommebrugge denken dat de moffen hun verstopplek zullen achterhalen, als ze Toon te pakken krijgen?

Uiteindelijk sterft John. Op pagina 201 staat: *'Hopelijk ben ik genoeg voor hem en voelt hij zich niet alleen als hij sterft. Ik pak Johns hand. Misschien beseft hij zo dat ik bij hem ben.'*

Wat zou de gedachte 'hopelijk ben ik genoeg voor hem' kunnen betekenen?

Van der Krommebrugge zegt aan het einde van het hoofdstuk: *'Toon, weet je wat het is? We hebben een hoop verloren, maar we mogen niet de hoop verliezen.'*

Wat betekenen deze woorden?

HOOFDSTUK 20

Als Toon wakker wordt, zijn de patiënten weg van de tafels en is de stad vrij. Hoe kan dat zo plotseling gebeurd zijn zonder dat Toon het door had?

Lees de tekst van *'Vandaag is alles beter.'* Wat valt je op aan de tekst?

Toon zingt met de soldaten lallend achter hem aan. Denk eens terug aan hoofdstuk 1.

Waar droomt de Toon van, wanneer Nederland weer vrij was? En lijkt dit daarop?

Op pagina 204 staat: *'Het is net een ketting van mensen die hun intense geluk samen vieren.'*

Aan welke uitspraak aan het begin van dit boek doet deze ketting van mensen je denken?

Aan het einde van het boek denkt Toon nog eens aan Marie: *Daar loopt Marie ergens rond. Stel dat ik haar vind, zal ze mij dan kunnen vergeven voor wat er allemaal gebeurd is? Zullen we ooit nog samen zijn?*

Wat denk jij? Zal ze hem kunnen vergeven?

Lees het laatste stuk, vanaf: *'Pap, ik zag dat een deel van ons huis is ingestort.'* Naar welke tijd in de Nederlandse geschiedenis doet dit stuk je denken?

Het verhaal eindigt met de zinnen: *'Ik wil hem dolgraag geloven. Stiekem zie ik het ook al een klein beetje voor me, omdat ik voel dat ons leven weer van ons is. En daardoor is alles mogelijk.'*

Wat voelt Toon bij deze gedachten denk je?

NA HET LEZEN.

Wat vond je van het boek *Geheime Strijd*?

Is in het verhaal gebeurd wat je vooraf verwachtte? Waarom wel, of niet?

Zou je dit boek aan iemand aanraden? En waarom wel, of waarom niet?

